

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шлеги Дениса Олексійовича «Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України», що подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертація Шлеги Д. О. на тему «Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») виконана на кафедрі адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ. Тема відповідає науковому напрямку «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» в межах спеціальності 081 – «Право».

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шлеги Д. О. на тему «Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України» підготовлений за результатами попереднього обговорення поданої дисертації та публічної презентації Шлеги Д. О. наукових здобутків виконаного наукового дослідження. Рецензенти:

1) завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Сахно А.П.;

2) доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії з права, доцент Кіблик Д.В.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність обраної автором теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними умовами розвитку України як правової, демократичної та соціальної держави, де головною запорукою стабільності й подальшого розвитку є наявність ефективного сектору безпеки і оборони. Особливого значення ця проблематика набуває у зв'язку з необхідністю адаптації національного законодавства до правових норм Європейського Союзу, що вимагає перегляду, оновлення та систематизації підходів до правового статусу суб'єктів сектору безпеки, зокрема таких, як Національна гвардія України. У контексті внутрішньої безпеки держави саме Національна гвардія України відіграє одну з ключових ролей як військове формування з правоохоронними функціями, що водночас є структурним елементом Міністерства внутрішніх справ. Її діяльність спрямована на забезпечення публічного порядку, охорону прав, свобод і законних інтересів громадян, а також протидію загрозам державній безпеці.

Водночас, в умовах воєнного стану роль Національної гвардії суттєво

трансформується від виключно правоохоронної до безпосередньо оборонної, що вимагає наукового реагування щодо її адміністративно-правового статусу. Події новітньої історії України (починаючи з 2014 року і до сьогоднішніх умов війни) наочно демонструють: громадська безпека є не лише інструментом забезпечення публічного порядку, а й умовою ефективного функціонування державних інституцій, активізації громадських ініціатив, збереження правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій. Створення безпечного середовища виступає засадничою передумовою розвитку особистості, суспільства і держави, а його забезпечення – важливою складовою державної політики.

У цьому контексті виникає потреба у комплексному науковому осмисленні адміністративно-правового статусу Національної гвардії України, оновленні підходів до її місця і ролі в системі органів сектору безпеки та оборони, визначенні її взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення правопорядку та державної безпеки. Саме цим обумовлюється теоретична і практична значущість дослідження, його відповідність потребам часу та державної безпекової політики. В цілому, варто погодитись, що Національна гвардія України, як важливий елемент сектору безпеки і оборони, покликана слугувати надійною опорою для підтримання життєдіяльності держави, забезпечення громадської безпеки, правопорядку та стійкості суспільства в умовах різних кризових викликів.

Автором зазначено, що питання удосконалення діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної гвардії України, досліджували такі вчені, як О. В. Агапова, В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Г. С. Буга, В. М. Гаращук, Д. О. Горбач, О. В. Джафарова, І. В. Зозуля, Д. Г. Казначеев, О. Ф. Кобзар, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, М. В. Корнієнко, С. О. Кузніченко, О. В. Кривенко, Д. А. Морквін, О. М. Музичук, І. Д. Пастух, М. В. Руденко, Є. Ю. Соболев, В. В. Сокурєнко, С. Д. Черкашин та інші. Незважаючи на вагомий внесок учених у розвиток адміністративно-правової науки, низка питань залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, маловивченими залишаються аспекти адміністративно-правового статусу Національної гвардії України в умовах воєнного стану, її участі в запобіганні правопорушенням та охороні публічного порядку в умовах збройної агресії. Тому дисертаційне дослідження є своєчасним, обґрунтованим і має важливе теоретичне й практичне значення для вдосконалення законодавства, підвищення ефективності діяльності Національної гвардії України, а також забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Обрана тема даного дослідження ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 237/2023; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 р. № 454, а також згідно з тематикою науково-дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ на

2020–2024 роки «Теоретичні та практичні проблеми державотворення, реформування права та правоохоронної системи в контексті євро інтеграційного вибору України» (№0120U105582).

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних теоретико-практичних досліджень проблемних питань адміністративно-правового статусу Національної гвардії України в сучасних умовах збройного конфлікту, воєнного стану. Автором сформульовано нові наукові положення спрямовані на розв'язання завдання і мають вагоме значення для подальшого розвитку адміністративно-правових засад діяльності системи МВС України, зокрема:

вперше:

- сформульоване адміністративно-правове розуміння місця Національної гвардії України в системі сектору безпеки та оборони держави як багатофункціонального безпекового суб'єкта, який поєднує елементи класичних правоохоронних функцій із військовими завданнями щодо захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, участі в гуманітарних місіях, бойових діях, антитерористичних, контрдиверсійних та стабілізаційних операціях, що зумовлює її подвійний функціональний характер, необхідність чіткого правового регулювання компетенції та взаємодії з іншими органами сектору безпеки, а також визначає її як основний елемент оперативного реагування в умовах воєнного чи надзвичайного стану;

- обґрунтовано, що адміністративно-правове регулювання діяльності Національної гвардії України формується системою норм адміністративного, військового, кримінального та конституційного права, а Закон України «Про Національну гвардію України» залишається фрагментарним і концептуально незавершеним, оскільки, виконуючи базову регуляторну функцію, не охоплює вичерпно нові виклики воєнного стану, що виявляється у відсутності чітких положень щодо застосування сили, меж повноважень з обмеження прав і свобод громадян, а також невизначеності ролі такого військового формування з правоохоронними функціями у забезпеченні правопорядку в тилу та прифронтових територіях;

- науково аргументовано, що організація діяльності Національної гвардії України – система заходів, що реалізуються військовослужбовцями спільно з іншими суб'єктами з метою захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від протиправних посягань, забезпечення громадської безпеки і порядку, державної та прикордонної безпеки, протидії терористичним і злочинним формуванням;

- з метою удосконалення адміністративно-правового статусу Національної гвардії України в умовах воєнного стану доведено необхідність упровадження Концепції розвитку Національної гвардії України, яка має закласти філософію проактивної та комплексної діяльності військового формування з правоохоронними функціями, визначити його місце у структурі суб'єктів безпекової політики держави, уточнити функціональне призначення у

протидії військовим, кримінальним та адміністративним загрозам з урахуванням кризових ситуацій і умов воєнного стану, розширити перелік принципів діяльності, посилити профілактичний, аналітичний і комунікаційний напрями роботи та створити основу для послідовної реформи нормативно-правового регулювання, а також Плану дій з удосконалення діяльності Національної гвардії України у сфері забезпечення публічної безпеки та запобігання злочинності (до 2030 р.), який деталізуватиме заходи Концепції й передбачатиме функціональне розмежування повноважень між Національною гвардією, муніципальною вартою та Національною поліцією, створення аналітичного управління, запровадження системи моніторингу безпекової ситуації, зміну критеріїв оцінки ефективності діяльності з кількісних на якісні, удосконалення інформаційної інфраструктури та розроблення навчальних програм для особового складу з урахуванням нових викликів, зокрема у сфері кібербезпеки, кризового менеджменту та психології натовпу;

удосконалено:

– теоретичне розуміння ролі Національної гвардії України у гарантуванні публічної безпеки, охороні стратегічних об'єктів, участі в антитерористичних і стабілізаційних операціях, реагуванні на кризові ситуації, включаючи заворушення в установах виконання покарань, та у протидії збройній агресії;

– адміністративно-правову характеристику завдань Національної гвардії України як довгострокових цілей її організації та діяльності, що формуються з урахуванням функціонального профілю, правової природи та особливостей взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони та спрямовані на досягнення стратегічної мети – захист інтересів держави й громадянина від внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, публічної безпеки та порядку, територіальної цілісності й недоторканості України; функцій як сукупності напрямів і дій, за допомогою яких реалізуються завдання, що охоплюють не лише класичні правоохоронні компетенції, але й стратегічне управління, логістичне забезпечення, розвідувальну та інформаційну діяльність, розвиток інституційної спроможності та формування нових механізмів адаптації до умов трансформації національного та міжнародного безпекового середовища;

– поняття принципів організації та діяльності Національної гвардії України як основних вихідних засад функціонування військового формування з правоохоронними функціями, що ґрунтуються на Конституції України, міжнародних договорах, законах та інших нормативно-правових актах і наукових доктринальних положеннях, адресуються всім військовослужбовцям і працівникам з виокремленням системоутворюючих ознак: захист прав і свобод людини, охорона громадської безпеки та порядку, взаємодія з іншими правоохоронними органами у сфері державної та прикордонної безпеки, протидія терористичним і злочинним формуванням;

дістало подальшого розвитку:

– генеза інституційного становлення та розвитку Національної гвардії України, яка простежується крізь такі історичні етапи, як доба Української Народної Республіки (1917–1921 рр.), період перебування України у складі СРСР (1921–1991 рр.), етап відновлення незалежності (з 24 серпня 1991 р.), а також новітня історія – початок євроінтеграційних процесів і воєнних дій на

території України (з 2014 р. по теперішній час), кожен з яких супроводжувався трансформацією правового статусу цього військового формування, що виразилося у зміні його структури, функціонального призначення, нормативно-правового регулювання та форм взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони;

- наукове обґрунтування необхідності формування єдиного кодифікованого нормативно-правового акта – Кодексу функціонування МВС України, з метою врегулювати правові засади діяльності підпорядкованих органів, зокрема Національної гвардії України, визначити межі їхніх повноважень, види та форми відповідальності особового складу та особливості адміністративного провадження у межах компетенції відповідних структур, що сприятиме підвищенню правової визначеності, послідовності адміністративно-правового регулювання та адаптації діяльності органів МВС до специфічних умов правових режимів, у тому числі воєнного стану;

- положення щодо нормативно-правового регулювання окремих функцій Національної гвардії України, зокрема у сфері реагування на надзвичайні ситуації в пенітенціарній системі, яке нині залишається неповним і недостатньо деталізованим, що проявляється у відсутності чітко визначених механізмів реалізації цієї функції, зокрема стосовно організаційної структури, чисельного та функціонального складу спеціалізованих підрозділів, алгоритмів їх дій у кризових умовах і порядку взаємодії з Державною кримінально-виконавчою службою та іншими органами, що створює ризики правової невизначеності та знижує ефективність оперативного реагування;

- характеристика організаційної структури Національної гвардії України як системно цілісного та автономного суб'єкта оборонного комплексу, оперативно-територіальні об'єднання якого забезпечують регіональне управління, з'єднання й військові частини виконують бойові завдання, допоміжні елементи гарантують безперервність функціонування, а підрозділи оперативного призначення, зокрема «Гвардія наступу», формують новий підтип військових формувань, співставний за ефективністю з підрозділами Збройних Сил України;

- узагальнення зарубіжного досвіду функціонування військових формувань із правоохоронними функціями, що підтвердило ефективність моделей, у яких забезпечено чітке розмежування між військовими та правоохоронними органами, прозорі механізми їх залучення до завдань у сфері публічної безпеки, належну правову регламентацію повноважень та багаторівневу систему демократичного контролю, зокрема парламентського, судового і громадського, як це реалізовано у провідних країнах-членах НАТО (Франція, Італія, Німеччина, Канада, США, Польща, Литва та ін.).

Достовірність отриманих наукових результатів. Достовірність результатів дисертаційного дослідження підтверджується належним рівнем наукової аргументації, системністю викладу та послідовністю логіки авторських міркувань. Викладені в роботі наукові висновки, положення і пропозиції є обґрунтованими, базуються на ретельному аналізі чинного адміністративного законодавства, узагальненні правозастосовної практики, а також на вивченні широкого кола наукових джерел. Загалом використано 192 найменування нормативних актів, наукової літератури, дисертаційних робіт, аналітичних

матеріалів, що стосуються адміністративно-правового статусу суб'єктів сектору безпеки, зокрема Національної гвардії України.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, вибір і застосування яких зумовлені метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертант продемонстрував виважений підхід до методології, що забезпечило комплексне, системне й об'єктивне розкриття адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. Зокрема, історико-правовий метод використано для розкриття генези становлення та розвитку Національної гвардії України (підрозділ 1.1), що дозволило автору висвітлити еволюцію її правового статусу в контексті трансформацій сектору безпеки держави. Логіко-семантичний і догматичний методи застосовано при дослідженні місця Національної гвардії у системі правоохоронних органів та аналізі адміністративно-правового регулювання її діяльності (підрозділи 1.2, 1.3), що сприяло чіткому визначенню дефінітивного апарату та юридичної природи правового статусу формування. Застосування системного методу (розділ 2) дозволило дисертантові дослідити адміністративно-правовий механізм забезпечення діяльності Національної гвардії та її функціональну роль у сфері публічної безпеки. Структурно-функціональний метод (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3) слугував інструментом аналізу організаційної структури, функцій та завдань формування, з урахуванням правових режимів (звичайного і воєнного). Метод класифікації (підрозділ 2.1) надав можливість упорядкувати завдання та функції Національної гвардії відповідно до їх юридичної природи, а метод моделювання (підрозділ 3.1) використано для формулювання організаційно-правових заходів щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу Національної гвардії в умовах сучасних безпекових викликів, зокрема під час воєнного стану. Застосування порівняльно-правового методу (підрозділ 3.2) дало змогу узагальнити зарубіжний досвід функціонування військових формувань з правоохоронними функціями та сформулювати практично орієнтовані пропозиції щодо його адаптації в умовах української правової системи. Важливо відзначити, що в роботі використано й інші методи, які сприяли цілісному охопленню досліджуваного питання та формуванню обґрунтованих висновків і рекомендацій.

Виклад результатів дисертаційного дослідження здійснено на належному науково-методичному рівні. Автор демонструє вміння логічно й послідовно формулювати власні висновки з урахуванням мети, завдань і предмета дослідження. У роботі використано належний рівень спеціальної юридичної термінології, що відповідає вимогам академічного стилю та забезпечує чіткість і фахову точність викладених положень. Наукові висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, є достатньо аргументованими. Вони базуються на глибокому аналізі широкого кола джерел, доктринальних підходів у галузі адміністративного права, авторитетних позицій учених-юристів, чинних нормативно-правових актів, практики застосування норм права. Такий підхід дозволив авторові змістовно обґрунтувати власну наукову позицію.

Дисертаційне дослідження написано у логічній та послідовній формі, з дотриманням мовнотилістичної культури академічного письма. Робота вирізняється чіткою структурою, відповідністю змісту заявленій тематиці та

логікою викладення матеріалу. Формулювання положень, висновків і рекомендацій здійснено з використанням фахової юридичної термінології. Дисертація оформлена згідно з чинними нормативними вимогами, зокрема з урахуванням положень Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Оформлення роботи повністю відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40. Список використаних джерел укладено належним чином, а посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням вимог академічної доброчесності та належної бібліографічної етики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні здобутки та сформульовані пропозиції можуть бути використані в:

- законотворчому процесі – при внесенні змін та доповнень до закону України «Про Національну гвардію України»;

- правоохоронній діяльності – щодо удосконалення роботи Національної гвардії України по захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

- освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Публічне адміністрування».

3. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні положення дисертації Шлеги Д. О. на тему «Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України» опубліковано в 6 наукових працях, серед яких 4 статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 2 тези наукових доповідей на науково-практичних заходах, зокрема:

1. Шлега Д. О. Місце Національної гвардії України у системі правоохоронних органів. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. Вип. 2(10). С. 135-141. URL: <https://cuj.dnuvs.ukr.education/index.php/cuj/article/view/120/116>. DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-16>

2. Шлега Д. О. Принципи організації та діяльності Національної гвардії України. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту ім. Е.О. Дідоренка*. 2025. Вип. 2(110). С. 109-116. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/303/280>. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9156.110.2.109-116>.

3. Шлега Д. О. Генеза становлення Національної гвардії України.

Правовий часопис Донбасу. 2025. № 2 (91). С. 31–36. URL: <https://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/329/306> DOI 10.32782/2523-4269-2025-91-31-36

4. Шлега Д. О. Міжнародний досвід організації та діяльності військових формувань з правоохоронними функціями. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2025. №2 (14). С. 139–144. URL: <https://policeystika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeystyka/article/view/276/248>. DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-2-14-25>

5. Шлега Д. О. Структура Національної гвардії України. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: матер. міжскаф. кругл. столу (Кривий Ріг, 20 верес. 2024 р.)*. Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2024. С. 157–159.

6. Шлега Д. О. Організаційно-правові заходи удосконалення адміністративно-правового статусу Національної гвардії України в умовах воєнного стану. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану: зб. матер. I Всеукр. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 18 жовт. 2024 р.)*. Кропивницький: ДонДУВС, 2024. С. 493–495.

Наукові публікації, у яких відображено основні положення та результати дисертаційного дослідження, містять належне теоретичне обґрунтування здобутих автором висновків. Вони опубліковані у виданнях, кількість і рівень яких відповідають чинним нормативним вимогам щодо апробації наукових результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії. Публікації характеризуються повнотою викладу матеріалів, структурною відповідністю основним розділам дисертації, а також охоплюють ключові напрямки дослідження. Важливо окремо відзначити, що публікації оприлюднені у різних випусках наукових періодичних видань, що свідчить про системну і послідовну апробацію результатів дослідження.

Порушень академічної доброчесності у процесі підготовки та публікації результатів дослідження не виявлено. Представлена дисертаційна робота Шлеги Д. О. є завершеним самостійним науковим дослідженням. Сформульовані у ній наукові положення, висновки та рекомендації містять елементи наукової новизни, що мають як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку адміністративного права, удосконалення правового статусу Національної гвардії України.

Таким чином, дисертація відповідає вимогам:

- Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами);

- Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації»;

- Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Автор дисертації – Шлега Денис Олексійович цілком справедливо заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за

спеціальністю 081 – Право, галузі знань 08 «Право» (науковий напрям «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»).

**Головуючий міжкафедрального семінару
на базі кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ
професор кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент** **Володимир БУГА**

17 жовтня 2025 року

Підпис професора кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ ДонДУВС, доктора юридичних наук, доцента Володимира БУГИ засвідчую.

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Наталя ХОЗЛУ